

SAKSONIYALIKLAR SULOLASINING HUKMRONLIGI DAVRIDA GERMANIYA

Islomov Behzod Komil o'g'li

BuxDPI tarix ta'lim yo'nalishi 1-Tar-22 guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10873179>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Qadimgi Saksoniyaliklar sulolasining hukmronligi davrida Germaniya davlati, sulolaning hukmronlik to'g'risidagi ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Germaniya, Karolinglar sulolasi, Bavariya, Shvabiya, Genrix I, Otton I, Frankoniya, Elba, Teofano.

GERMANY DURING THE REIGN OF THE SAXON DYNASTY

Abstract. This article provides information about the German state and dynasty during the reign of the Old Saxon dynasty.

Key words: Germany, Carolingian dynasty, Bavaria, Swabia, Henry I, Otto I, Franconia, Elba, Theophano.

ГЕРМАНИЯ ВО ВРЕМЕНА ПРАВЛЕНИЯ САКСОНСКОЙ ДИНАСТИИ

Аннотация. В данной статье представлены сведения о правлении Германского государства и династии в период правления Старосаксонской династии.

Ключевые слова: Германия, Каролинги, Бавария, Швабия, Генрих I, Оттон I, Франкония, Эльба, Феофано.

Kirish

Bu qirollar va imperatorlarning zaif hukmronligi ostida bo'lgan federativ davlatlar yig'indisi edi. Qabilalarning qarshiligini, mustaqillikka bo'lgan o'jar intilishlarini yengib o'ta olmagan davlat hokimiyatining zaifligining asosiy sababi qabila nizolari edi. Germaniyada birdamlik yo'qligi sababli birvaqtning o'zida tashqi va ichki dushmanlarga qarshi kurashish qiyin edi. Germaniyada Lotaringiyadan tashqari to'rtta mustaqil gersoglik – Bavariya, Shvabiya, Frankoniya, Saksoniya gersogligi mavjud edi. Qabila knyazligi g'oyasi Sakson gersogligida to'liq ifodalangan. Karolinglar sulolasi tugatilgandan keyin (911) markaziy hokimiyat shu qadar larzaga keldiki, davlatning asosiy kuchi – qirol etib saylangan Frankoniyalik Konrad I timsolida gersog hokimiyati ilgari surildi. Biroq, u katta hokimiyatga ega emas edi, o'zini mustahkamlay olmadi va hokimiyatni, sakson gersogi Genrix I ga topshirdi. S. Sulolasi. Uning tarixini uch davrga bo'lish mumkin: 1) yangi davlat tuzilishi davri – Genrix I hukmronligi, 2) sulolaning eng yuqori hokimiyati davri – Otton I hukmronligi va 3) tanazzul davri. Otton I vorislari ostida¹.

X-XI asrlarda Germaniyada feodal munosabatlarni rivojlanishi. 843-yilda Verden shartnomasiga ko'ra Frank yerlari uch qismga ajratiladi. Shu shartnomaga muvofiq Sharqiy Frank yerlari Lyudovik Nemisga o'tdi. Bu yerda bir nechta qabilaviy knyazliklar-gersogliklar yerlari mavjud edi. X-XI asrlarda Germaniya tarkibida Saksoniya, Shvabiya, Frankoniya, Bavariya, Lataringiya kabi gersogliklar bo'lgan. X asrning o'rtalarida Germaniyada qirol xokimiyati kuchaya boshladi. X-XIII asrlarda german feodallari tomonidan uzoq vaqt olib borilgan uzluksiz va katta boskinchilik urushlari natijasida Germaniyada qirol xokimiyati malum

¹ “Monumenta Germaniae historica” da, sep. “Scriptores”, 3-jild va boshqalar. Bu davr faktlarining tanqidiy tadqiqi “Jahrbücher des Deutschen Reichs unter dem Sächsischen Hause” nashrida keltirilgan.

davrgacha kuchayib bordi. Urushlar feodallar kuchini birlashtirishni talab qilar edi. Qirol esa ularga feodallar lashkarining sarkardasi sifatida zarur edi. Bu narsa ularni qirolga bo'ysinishga majbur qildi. 919 yili feodal zodagonlar Saksoniya gersogi Genrix I Qushbozni qirol qilib saylaydi. U Saksoniyaliklar dinastiyasiga asos soldi, va 1024 yilgacha idora kildi. Genrix I zamonida Germaniyada qirol hokimiyati juda avj oldi. Saksoniya gersogligi eng katta gersoglik bulib, Germaniyaning butun Shimoliy qismini egalladi. Bu yerda erkin dehqonlar anchagina saqlanib qolgan bo'lib, bulardan qisman otliq, qisman piyoda harbiy lashkarlar tuzildi. Shu tufayli Saksoniya gersogligi boshqa gersoglarga nisbatan ancha mustaqil gersoglik edi.

Fransuz Karolinglarining zaifligidan foydalanib, Genrix I ulardan Lotaringiya tortib oldi. Sharqda esa Elba daryosi bo'yida yashagan g'arbiy slavyanlarga qarshi urush boshladi².

Genrix I Elbadan o'tib lyutichlar yeriga bostirib kirdi. Nemislar slavyanlarning Branibor qalasini bosib oldi va unga Brandenburg deb nom berildi. Genrix I sharqda slavyanlardan tashqari 933 yili Merzeburgga yaqin joyda vengerlarga qattik zarba berdi. Genrix o'zining hukmronligi davrida ritsarlar va qalalar- burglarni ko'paytirishga alohida e'tibor qaratdi. Keyinchalik bu qalalar savdo-sanoat shaharlariga aylandi. Qirollik hokimiyati X asr boshlarida unchalik mustahkam emasligi bois, Genrix Qushbozning vorisi Otton I (936-973) cherkov feodallaridan o'ziga tayanch izlashga intiladi. U ulaming boshqaruviga katta-katta yerlarni taqdim etadi. Bu yerlar asosan Reyn daryosi bo'ylab savdo yo'li bo'yidagi aholi zich bo'lgan Germaniyaning g'arbiy qismida yastanib yotardi.

Bu yerda qisman Rim davrlaridan saqlanib kelayotgan va ko'pchilik shaharlar joylashgan edi. Ruhoniyat qirolga otryadlar yetkazib berishi, xatto yurishlarda ularga bosh bo'lib borishi, armiya uchun oziq-ovqat yetkazib turishi, mulozimlari va qo'shinini boqishga majbur edi. Qirolga ruhoniyatning xizmati foydali, chunki yepiskopning vafot etishi bilan uning oilasi va farzandlari bo'lmaganligi bois, yerlari va daromadlari qirol tasarrufiga o'tib ketardi. Otton italyan gertsoglarining qirollik tituli uchun bahslariga aralashib, qo'shin bilan Alpdan o'tib, Lombardiya ko'hna poytaxti Paviyada temir toj kiyadi. Shundan keyin u Rimga yo'l oladi.

Bu vaqtda papalik ham Yevropaning katta qismidagi qirollik hokimiyati singari zaiflashgan edi. Rimga kirib kelar ekan, Otton cherkovni tiklashga va unga muqaddas Rim yerlarini qaytarib berishga va'da beradi. Buning uchun Rim unga imperatorlik tojini kiydirishi kerak edi (962 yil). Yangi imperator cherkovning homiysi sifatida unda tartib o'rnatmoqchi bo'ladi. U papalarni odati bo'yicha saylanishini talab qiladi, biroq bunda ular imperator yoki uning vakiliga qasamyod qilishlaridan oldin papalik unvonini olmasliklari kerakligi shart qilib qo'yilgan edi. Bu Karl Buyukdan keyin 150 yil o'tib "Muqaddas Rim imperiyasi"ning tiklanishi edi. Uning 955-yilda Lex daryosi bo'yida bo'lib o'tgan jangda vengerlar ustidan qozongan qat'iy g'alabasi Vengriyaning Yevropaga bostirib kirishini tugatdi va uning qirolligi ustidan hukmronligini ta'minladi. OttonII 961-yildan beri otasi bilan birga hukmdor va 967 yilda imperator tojini kiygan Otton II 18 yoshida taxtga o'tirdi.

Ottonlarning Bavariya avlodini vorislik chizig'idan chiqarib tashlab, u imperator hokimiyatini mustahkamladi va o'z o'g'lining merosxo'rligini ta'minladi. Imperator taxti. O'z

² Jahon tarixi (o'rta asrlar davri). Ma'ruzalar to'plami. (Tuzuvchilar: Sirojiddin Usarov, Sardor Umarov) Samarqand 2017. 124-bet.

hukmronligi davrida Otton II butun Italiyani imperiyaga qo'shib olishga urinib ko'rdi, bu esa uni Vizantiya imperatori va Fotimiylar xalifaligidagi Sarasenlar bilan ziddiyatga olib keldi. Uning Sarasenlarga qarshi kampaniyasi 982 yilda Stilo jangida halokatli mag'lubiyat bilan yakunlandi.

Bundan tashqari, 983 yilda Otton II o'z hukmronligiga qarshi Buyuk slavyan qo'zg'olonidan omon qoldi. Otton II 983 yilda o'n yillik hukmronlikdan so'ng 28 yoshida vafot etdi. Uning o'rniga uch yoshli o'g'li Otton III qirol bo'ldi, uning to'satdan vafoti Saksonlar sulolasini inqirozga olib keldi³.

Otton III hukmronligi davrida Vizantiya malikasi Teofano o'zining marhum erining imperialistik siyosatidan voz kechdi va o'zini butunlay Italiyada o'z dasturini amalga oshirishga bag'ishladi. Otton III voyaga etganida, u Italiya mintaqalarida hukmronlikni ta'minlashga e'tibor qaratdi, o'zining ishonchli vakillari Karintiya Bruno va Gerbert Aurillacni Papaga o'rnatdi. 1000 yilda u Polshadagi Gniezno Kongressiga ziyorat qildi, Gniezno arxidiosiyasini tuzdi va Piast hukmdori Boleslav I Jasurning qirollik maqomini tasdiqladi. 1001-yilda Rimdan surgun qilingan Otton III keyingi yili 21 yoshida shaharni qaytarib ololmay vafot etdi. Otton III dan keyin hokimiyatga Genrix II keladi. Genrix II 1146 yilda Papa Yevgeniy III tomonidan kanonizatsiya qilingan. U Polshaning Boleslav I ga qarshi bir qancha yurishlarini boshqargan va keyin Italiyaga muvaffaqiyatli ko'chib o'tgan va u yerda 1014-yil 14-fevralda Rim papasi Benedikt VIII tomonidan imperatorlik tojini kiygan. U 1007-yilda Bamberg yepiskopligi kabi ko'plab yeparxiyalarni tayinlash va tashkil etish orqali o'z hokimiyatini mustahkamlagan.

Saksoniyaliklar sulolasi 919-1024 yillarda nemis qirollari, imperatorlar "Muqaddas Rim imperiyasi" 962-1024-yillarda. Asoschisi Genrix I. Eng mashhur vakili Otton I⁴.

Xulosa qilib aytganda Germaniyada birdamlik yo'qligi sababli bir vaqtning o'zida tashqi va ichki dushmanlarga qarshi kurashish qiyin edi. Germaniyada Lotaringiyadan tashqari to'rtta mustaqil gersoglik – Bavariya, Svabiya, Frankoniya, Saksoniya gersogligi mavjud edi. Genrix I hukmronlik davrida Germaniyani birlashtirdi. Otton I davrida kelib eng yirik markazlashgan davlatga aylandi.

REFERENCES

1. O'rta asrlar tarixi [Маги]: O'quv qo'llanma / -Toshkent: «MASHHUR PRESS», 2016. - 360 b.
2. Jahon tarixi (o'rta asrlar davri). Ma'ruzalar to'plami. (Tuzuvchilar: Sirojiddin Usarov, Sardor Umarov) Samarqand 2017. 124-bet.
3. Бойназаров Ф.А. Қадимги дунё тарихи. Ўқув қўлланма. Т.:«А.Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти», 2004
4. Косимов Э. Жаҳон тарихи. Қадимги ва ўрта асрлар даври. Дарслик. Т.: ТДПУ.,2013.
5. Ражабов Р. Қадимги дунё тарихи. Ўқув қўлланма. Т.:«Фан ва техника нашриёти», 2009.
6. Нуриддинов Э., Лафасов М., Кичкилов Х. Энг янги тарих (1918-1945). Дарслик. Насаф, 2010.

³ O'rta asrlar tarixi [Маги]: O'quv qo'llanma / -Toshkent: «MASHHUR PRESS», 2016. -215 b.

⁴ O'rta asrlar tarixi [Маги]: O'quv qo'llanma / -Toshkent: «MASHHUR PRESS», 2016. -220 b.

7. Нуриддинов Э., Кичилов Х. Энг янги тарих (1989-2008 й.). Ўқув қўлланма. Т., «АСРМАТБУОТ», 2010.
8. П.Тигнор, Роборг Ворд Тоетхе, Ворд Апарат: А. W.W. Нортон. УСА, Нью Йёрк. 2008. 978-0-393-11968-8
9. Муродов, Х. (2022). MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA XALQARO TURIZMNING RIVOJLANISHI VA UNING ME‘YORIY-HUQUQIY ASOSLARI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 1(4), 13-13.
10. Salimovich, M. H. (2022). Tourism Development in Bukhara During the 1990s and Its Problems. *International Journal on Integrated Education*, 5(6), 298-302.
11. Муродов, Х. (2022, April). СОСТОЯНИЕ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УЗБЕКИСТАНА НАКАНУНЕ НЕЗАВИСИМОСТИ. In *International Conference on Research Identity, Value and Ethics* (pp. 140-143).
12. Murodov, H. S. (2023). MARKAZIY OSIYODA RIVOJLANISHNING YANGI TENDENSIYALARI: QOZOG ‘ISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH VA NAMKORLIK MASALALARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(4), 340-345.
13. Мурадов, Х. С. (2023). МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ТУРИЗМ СОҲАСИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИ (ЎЗБЕКИСТОН МИСОЛИДА). *Educational Research in Universal Sciences*, 2(8), 84-98.
14. Салимович, М. Х. (2023). REVIEW OF THE HISTORY OF TOURISM DEVELOPMENT IN THE REGION OF UZBEKISTAN. *SAMARALI TA’LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR*, 1(3), 70-78.
15. Ashurovich, B. A. (2024). Results of the Archaeological Research Works Carried Out in Bactria. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(3), 113–119. Retrieved from <https://www.inovatus.es/index.php/ejine/article/view/2686>
16. Bobohusenov, A. (2024). HISTORICAL GEOGRAPHY OF BUKHARA OASIS. *Modern Science and Research*, 3(2), 634–640. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/29429>
17. Akmal B. (2024). THE GREAT WALL OF THE EARLY MIDDLE AGES - KANPIRAK WALL. *Modern Science and Research*, 3(1), 694–698. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/28381>
18. Bobohusenov Akmal. (2023). BUXORO VOHSINING ANTIK DAVRI SHISHA BUYUMLARI. *TADQIQOTLAR*, 25(2), 208–211. Retrieved from <http://tadqiqotlar.uz/index.php/new/article/view/307>
19. Bobohusenov Akmal Ashurovich. (2023). THE MATERIAL CULTURE OF THE TOMBS OF THE ANCIENT AND EARLY MEDIEVAL PERIOD. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(11), 24–29. <https://doi.org/10.37547/ijhps/Volume03Issue11-06>

20. Bobohusenov Akmal. (2023). ANTIK VA ILK O'RTA ASRLAR DAVRI MOZOR-QO'RG'ONLARI MODDIY MADANIYATI . *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 35(3), 65–70. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/10037>
21. Bobohusenov Akmal. (2023). ANTIK VA ILK O'RTA ASRLAR DAVRI MOZOR-QO'RG'ONLARI MODDIY MADANIYATI . *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 35(3), 65–70. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/10037>
22. Tursunova, M., & Bobohusenov, A. (2023). QADIMGI VARAXSHA DEVORIY GANCH VA LOY BEZAKLARI. *SCHOLAR*, 1(28), 303–308. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10026873>
23. Bobohusenov Akmal. (2023). BUXORO VOHSINING ANTIK DAVRI SHISHA BUYUMLARI. *TADQIQOTLAR*, 25(2), 208–211. Retrieved from <http://tadqiqotlar.uz/index.php/new/article/view/307>
24. Bobohusenov Akmal Ashurovich. (2023). VARAKHSHA MURAL GANCH AND CLAY PAINTINGS. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 48–53. <https://doi.org/10.37547/ijhps/Volume03Issue12-09>
25. Bobohusenov Akmal, & Naimov Ismat. (2023). BAQTRIYANING BRONZA DAVRI ARXELOGIYA YODGORLIKLARINING JOYLASHUVI VA MODDIY MADANIYATI. *Innovations in Technology and Science Education*, 2(8), 73–80. Retrieved from <https://humoscience.com/index.php/itse/article/view/557>
26. Bobohusenov A. (2023). BUXORO VOHASINING ANTIK DAVRI YODGORLIKLARI. *SCHOLAR*, 1(28), 298–302. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/openscholar/article/view/5055>
27. Bobohusenov Akmal. (2023). BUXORO VOHASI QOYATOSH SURATLARINING DAVRIY TASNIFI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 29(1), 142–146. Retrieved from <https://newjournal.org/index.php/01/article/view/8667>
28. Shokir o'g'li, S. U. (2023). MAHALLANING JAMIYAT IJTIMOYIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI. *Научный Фокус*, 1(6), 369-371.
29. Shokir o'g'li, S. U. (2024). MIRZO SIROJ HAKIM VA UNING MEROSI.
30. Sadullayev U. (2024). MIRZA SIROJ HAKIM AND HIS LEGACY. *Modern Science and Research*, 3(2), 902–910. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/29502>
31. Shokir o'g'li, S. U. (2023). MAHALLA TUSHUNCHASINING VUJUDGA KELISHI HAQIDA.
32. Sadullayev, U. (2024). THE NEIGHBORHOOD IS THE CRADLE OF VALUES. *Modern Science and Research*, 3(1), 607–613. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/28343>
33. Sadullayev, U. (2023). ABOUT THE EMERGENCE OF THE CONCEPT OF NEIGHBORHOOD. *Modern Science and Research*, 2(12), 722-727.

34. Sadullayev Umidjon Shokir O'g'li. (2023). THE IMPORTANCE OF THE MAHALLA SYSTEM'S REFORMATIONS IN NEW UZBEKISTAN. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(10), 25–30. <https://doi.org/10.37547/ijhps/Volume03Issue10-05>